

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

מגוון תירוצים המצדיקים את האיחור ומגוון רעיונות המכריחים אותנו לצאת מוקדם...

כן הוא הנמשל: חז"ל הגיעו למסקנה מאד פשוטה הם התבוננו בשמש והירח וראו: "שלא ישנו את תפקידם" וממילא הגיעו למסקנה שהם: "ששים ושמים לעשות רצון קונם"... כך אנו יכולים לבחון את עצמנו כמה אנחנו שמחים בעשיית המצוות ובעבודת ה' שלנו? האם על כל צעד ושעל אנו מחפשים סיבה למה לא לקיים את המצווה או מחפשים איך להתחייב במצווה...

"נעשה אדם" (א, כו)

כתב רש"י דמשום הכי כתיב 'נעשה' לשון רבים, מלמד שנתיעץ הקב"ה עם המלאכים, ומכאן יש ללמוד שהגדול בל יתגאה את עצמו, אלא יטול עצה מן הקטן ממנו.

לפי זה אפשר לבאר את הגמרא 'כל המתגאה כאילו עובד עבודה זרה', שיש לדקדק למה ממשיל גאות לעובד עבודה זרה דווקא.

אלא שהמתגאה אינו לומד את הפסוק "נעשה אדם" שנתיעץ עם המלאכים ללמדנו שלא יתגאה, אם כן לשיטתו יש לטעות בפירוש הפסוק שחס ושלום שתי רשויות יש, לכן המתגאה כאלו עובד עבודה זרה.

(חנכת התורה)

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (א, כו)

הרב יעקב ישראל לובצ'נסקי הי"ד זצ"ל, המשגיח בישיבת "אהל תורה" של רבי אלחנן וסרמן הי"ד זצ"ל, הקשה על פסוק זה: כיצד יתכן לומר שהקב"ה יצר אדם בצלמו וכדמותו, בשעה שאין לקב"ה לא גוף, ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל?

ובאר, שהקב"ה נעתר לאדם השב בתשובה ומסכים למחול לו על העוונות שעשה, אולם הוא איננו מוחל על חטאים שבין אדם לחברו, אשר לא נעשו כלפיו - אלא כלפי בני אדם. יוצא אפוא, שהקב"ה מוחל על חטאים שבין אדם למקום, ואלו האדם יכול למחול על חטאים שבין אדם לחברו, ובכח מחילת עוונות שנתן בידו, דומה האדם ליוצרו.

הרב דוד שרייבר, מגבאי "קופת העיר", סיפר שפעם נגש אל הרב שטיינמן ז"ל לצורך עריכת בירור לגבי מגבית אחת, אשר ענינה היה ידוע לרב. הרב שטיינמן אישר את המקרה והוסיף: יש צרות נורמליות, אשר לדאבון לב, שומעים עליהן מפעם לפעם, אך ישנן צרות משונות, שהן נוראות ואימויות, ואי אפשר לקלוט את עומק הטרגדיה, ואני אומר לך שהסיבה לכך היא משום פגיעה בבין אדם לחברו.

זה עתה - המשיך הרב שטיינמן - היה כאן יהודי שספר על צרות משונות שפקדו אותו, שאלתי אותו, האם הוא פגע פעם במשהו, אך הוא ענה בשלילה. שאלתי אותו שוב: "האם הנך בטוח שלא

פגעת אף פעם במשהו?" ושוב הוא השיב: "לא!" חזרתי על השאלה בשלישית, ואז נזכר: "כן, פגעתי פעם במשהו, אבל אני הייתי הצודק..." "בוודאי

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" (א, א)

רבי יהודה הלוי מגדולי גאוני ומשוררי ספרד בתקופת תור הזהב שלה, היה לו שכן גוי שהיה חכם ומלומד ביותר, וגם הוא היה משורר גדול. גוי זה היה כופר והיה טוען שהעולם נברא מעצמו, הרבה ויכוחים נהל אתו רבי יהודה הלוי להוכיח כי העולם נברא על ידי בורא, אך הגוי לא קבל את דבריו. פעם ישב הגוי וכתב שיר, כשהגיע לסיומה לא הצליח להעלות ברעיונו בתים שיסיימו את השיר כראוי, יצא לגינתו בתקוה כי האוויר הצח יעורר בו איזה רעיון טוב. באותו נכנס רבי יהודה הלוי לבקרו, ומצא על השולחן את השיר שהיה באמצע כתיבתו, התיישב רבי יהודה וכתב לו סיום מוצלח. כשגמר לכתוב נכנס הגוי והביט על הגיליון של השיר, ולמרבה הפליאה ראה שהשיר גמור, שאל הגוי: מי כתב את זה? אמר לו רבי יהודה: הדלת היה פתוח ונכנס בו חתול, כשנכנסתי נבהל החתול וקפץ על השולחן והדיו התהפך ונשפך על הגיליון, ובמקרה יצא סיום מוצלח לשיר. התקצף הגוי ואמר: איזה הבלים אתה מדבר, וכי יתכן שמדיו שנשפך יצא דבר כזה? אמר לו רבי יהודה הלוי: ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר, אם כמה שורות בשיר אינם יכולים להיכתב בדרך מקרה מדיו שנשפך, איך עולם מופלא כל כך יכול להיברא מעצמו?!

"ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים" (א, טז)

וברש"י על ידי שמייעט את הלבנה הרבה צבאה להפיס דעתה. לכאורה מה פיוס הוא זה, אפילו הרבה צבאה, עדיין אורה פחות כנגד המאור הגדול? ומתרצים העולם, בזה שנתן לה כוכבים במאור קטן יותר, נתפייסה, שראתה כי יש קטנים הימנה.

"ויתן אותם אלוקים ברקיע השמים להאיר על הארץ" (א, יז)

בברכת הלבנה אנו אומרים על המאורות: השמש והירח: "ששים ושמים לעשות רצון קונם".

שואל הרב הלר: מי אמר שזה נכון אולי הם לא שמחים מזה שכל בוקר השמש צריכה לזרוח והירח מתמעט וגדל כל חודש? לפי מה הגיעו חז"ל למסקנה הזו ועוד קבעו זאת בברכת הלבנה האין זו ברכה לבטלה?!

תשובה תובן על פי משל: כיצד נדע האם עובד שמח להגיע לעבודה? מאוד פשוט נראה מתי הוא מגיע בבוקר ומתי הוא עוזב את מקום העבודה? עובד שמח יגיע בכל בוקר בזמן ובדיוק לתפוס את העמדה עליה הוא מופקד כמו כן לא ימוש ממקומו

עד לסיום תפקידו. לעומתו, עובד ממורמר מגיע באיחור אם בכלל ואף משתדל "לברוח" בטרם הסתיימה המשמרת שלו... הוא ימצא

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

'ויכל ביום השישי'. ויש לומר דהאדם כיון שאינו יודע לחשב עתיו ורגעיו חייב להוסיף מחול על הקודש, ומה שהוסיף נחשב אצלו כשבת ממש, לכן אמר "ויכל אלוקים ביום השביעי" שכאשר שבת הקב"ה אז כבר נקרא אצלנו "יום השביעי", ולכן כתב יום השביעי להודיענו כי חובה להוסיף מחול על הקודש. (ראשי בשמים)

"אדם אין לעבוד את האדמה" (ב, ה)

ידיו המגודות חפרו באבן בלא כח, ברירה לא הייתה בידו חייב היה להביא מעט כסף בכדי להאכיל את יתומיו. לבו של מנשה שנת דם טרי במעמקים, לילות רבים ספגה כריתו בשקט את דמעותיו אל תוכה.

סאת הייסורים שלו דומה שעברה את של שכניו וחבריו, מאדם פשוט ושקט הפך לבעל ייסורים תוך תקופה קצרה: אשתו נפטרה עליו בדמי ימיה בעודה מותרת לו "ירושה" בדמות שבעה יתומים שהגדולה שבהן בת 14 בסך הכל.

את יכולתו לעבוד בעבודה מכובדת שמכניסה סכום נאה איבד מנשה בעקבות ימי האבל הקשים והצער שתקפוהו, יתומיו לא טמנו ידיהם בצלחת וכל אחד מהם סבל מפטירת האם ממחוסר נפשי או גופני.

למחייתו ובלית ברירה ממש, עבד מנשה בחציבת אבנים - עבודה פיזית קשה שלא הסכיח לה מעודו.

בבת אחת זנח את המעדר. לגם מעט מכד המים שהביא אתו ושם פעמיו העירה. בלי לחשוב, בלי להרהר. תחושת מסכנות הציפה בגלים שוצפים את כל כולו,

חוסר האונים מילא אותו מכף רגל ועד ראש, וכך התפרץ בבכי מטלטל וחסר מעצורים אל חדרו של רבי שלום שרעבי הרש"ש הקדוש.

הרש"ש הקדוש חיכה מעט שיירגע, מזג לו כוס מים, ובהחזיקו את כף ידו של מנשה ביקש ממנו שיספר לאט לאט את כל סאת צרותיו בימים האחרונים. ומנשה סיפר. לא דילג ולא החסיר שום פרט. אם כי, לשבחו ייאמר, שלא הגזים בתיאור.

הרש"ש העניק לו ברכה חמה ונלבבת ומנשה יצא מעודד אל ביתו. אך לא הספיק להגיע עד ביתו, אין הוא יודע מה היה לו, לפתע פרחו נשמתו מגופו ודאתה אל-על. שם, בשמי מרום, העמידוהו בית הדין של מעלה מול מאזניים ענקיות, החלו שוקלים את מצוותיו המועטות שעשה בחייו, למול הררי עבירות שעבר כשרבות מהן בהיסח הדעת ומחוסר ידיעה.

כף המאזניים נטתה שמאלה בחדות, כשהכף הימנית של המצוות תלויה רועדת גבוה באוויר, כביטוי נלעג למעט שהצליח מנשה לעשות בחייו מבחינה רוחנית. מלאכי החבלה השחורים החלו נושפים ורושפים בלהט, כעת ייפול לידם טרף שמן.

מנשה החל לבכות: וכי היכן הצדק והיושר? כה רבות סבלתי בימי חלדי, יתום הייתי, אשתי הותירה לי יתומים לגדל, טרוד הייתי על המחיה ועל הכלכלה, בבריאות נפשם וגופם של ילדי שגידלתי לתורה. הרבה ברירות לא נותרו לי. וכי כל הייסורים הללו אינם באים כעת בחשבון?

שהוא היה צודק" - סיכם הרב שטיינמן - "על פגיעה בלי הצדקה איננו מדברים בכלל... אבל האם למישהו צודק מותר לעשות הכל? כולם מבינים שאדם שהורג מישהו מכיוון שהוא הכעיס אותו, הוא רוצח, על אף שיתכן שהכעס שלו מוצדק... ובאופן דומה עלינו להתייחס גם לפגיעה בזולת, הנעשית, לכאורה, בצדק!"

"נעשה אדם" (א, כו)

אי' במדרש כשבא משה לכתוב את התורה ובא לכתוב נעשה אדם אמר לפניו רבש"ע אתה נותן פתחון פה למינים לטעות, א"ל הקב"ה משה כתוב וכל הרוצה לטעות יבוא ויטעה, ולכאורה היה לו לומר והטועה יטעה ומהו הלשון הרוצה, אלא הפי' הוא שמי שבאמת אינו רוצה לטעות לא יטעה לעולם, ורק מי שרוצה לטעות הוא טועה.

(מרו הגרי"ח זוננפלד זצוק"ל)

"ויהי ערב ויהיה בוקר יום השישי" (א, לא)

באחד המערכות היה נצרך מרן בעל הדברי יואל זיע"א לשליח מיוחד שישע לעיר הבירה וושינגטון לסדר כמה ענינים, ומרן ישב אז עם הגר"י הוטנר זצ"ל וטכסו עצה את מי לשלוח לשם ואמר מרן שצריך לשלוח אחד ששומר פיו ולשונו ומכסה סוד והציעו אז שמו של עסקן אחד שכוחו יפה לזה, אמר מרן בדרך צחות שהעסקן הזה דומה לאחד שקידש על היין והסתכל בתוך הסידור וקרא מתוכו בקול רם כמו שכתוב שם 'בלחש ויהי ערב ויהי בוקר בק'ל רם יום השישי', והיינו שמכריז בקול רם שיש כאן סוד גדול.

(נמלצו לחכי)

"וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר

עשה" (ב, ב)

הברון רבי שמעון וואלף רוטשילד (המכונה 'דער פרנקפורטער רוטשילד' שהיה אצלו תורה וגדולה במקום אחד) מוחזק היה לירא שמים וירא חטא, זהיר בקלה כבחמורה.

פעם אחת, ובשבת היה מעשה, נזדמן למקום אחד עם רב אחד מגדולי הדור הציץ בו הרב, וראה ששערותיו אינן סדורות לו, מחמת איסור תסרוקת בשבת.

'אדוני הברון' - אמר הרב - 'מר ושכמותו מותרים לכל הדעות בתסרוקת בשבת, הואיל וצריכים הם למלכות'.

'חוששני' - חייך הברון - 'שאני איני בכלל היתר זה, שכן לא אני צריך למלכות אלא מלכות צריכה לי'.

"ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר

עשה" (ב, ב)

ברש"י: 'בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו, צריך להוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שיוודע עתיו ורגעיו, נכנס בו כחוט השערה'. ויש לדקדק דלכאורה דווקא משום כך היה לו לכתוב

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

"ויתחבא אדם ואשתו מפני ה' אלוקים בתוך עץ הגן" (ג, ח)

ותמוה וכי שוטה ה' שחשב שאפשר להיסתר מפני ה' אלוקים. וי"ל הכוונה שאדם הראשון וחווה נתביישו מאוד מחמת החטא שעשו ולא מצאו בכל העולם מקום מנוחה לרגלם עד שהזכירו עצמם שגם העץ חטא במה שלא הוציאו טעם עצו ופריו שווה, ובו חסו.

וז"ש "ויתחבא אדם ואשתו מפני ה' אלוקים בתוך עץ הגן", שהחביאו עצמם וחסו בתוך עצי הגן שעל ידי העץ מצאו מקום מנוחה... (מדרש משה)

"ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" (ג, יב)

היינו שחווה לקחה מקל של עץ והכתה אותי, ועל כן הייתי מוכרח לאכול שתפסיק מלהכות... (בעל הטורים)

"ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל" (ג, יב)

יש להבין מה חשב לתרץ בזה הרי 'דברי הרב ודברי התלמיד'...? כתב בספר מאמר אברהם לתרץ בדרך הלצה, שהרי הקב"ה קצב לו עונשו 'ביום אכלך ממנו מות תמות', דהיינו שיקבל עונש מיתה אם יאכל, ומצינו שאשה רעה יותר קשה ממיתה דכתיב "ומוצא אני מר ממוות את האשה" (קהלת ז, כו), וזה מה שאמר אדם הראשון שנח היה לי למות מאשר לא לשמוע בקול האישה שאז היה מצב גרוע ממיתה... (ילקוט האורים)

"האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" (ג, יב)

במדרש רבה (יט, יב) א"ר אבא בר כהנא 'ואכלתי' אין כתיב כאן, אלא 'ואוכל', אכלתי ואוכל. כה שאל הקדוש ברוך הוא לאדם, מה חשבת בעת שאכלת, האם גם היית בבחינת 'אחטא ואשוב' שאין מספיקין בידו לשוב. השיבו אדם, לא, אכלתי ואוכל עוד. כך היה אז במחשבתו וממילא עוד לא אפסה ממני תקוה. (חידושי הרי"ם)

"ויאמר ה' אלוקים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה..." (ג, יד)

מבואר כי הוא הנחש הוא יצר הרע והשאלה היא למה נענש הלא הוא נברא ע"מ להיות מסית את האדם והרי עשה את שליחותו? והתשובה היא שענשו היה על כי פעל גם במעשה שנטל את חווה בידיים ודחפה עד שנגעה בעץ והוא לא נברא אלא להיות מסית

"צודק הוא", הרעים הכרוז בבית דין של מעלה, "הבו את יסוריו ושפכו אותם על כף המצוות". עגלות עגלות עמוסות במיני תלאות ומועקות הגיעו אל הכף. אחת מהן לא נעדרה. גם את האבנים שחצב בזיעת אפיים - עבור לימוד התורה של ילדיו ומזונם - שקלו על הכף.

ובסיומו של תהליך, הכף של המצוות כמעט והשתוותה לכף העבירות. חסר היה כחוט השערה כדי לאזן בין השתיים לגמרי בכדי שיצא מנשה זכאי.

"האם אין עוד ייסורים?" שאל הכרוז החזק. בלא מילים הוברר שאכן תמו הייסורים. דינו של מנשה הוכרע: לגיהנום!... מנשה שרעד מדמותם של מלאכי החבלה זעק: "עוד ייסורים! הבו לי עוד ייסורים!...". כך התעורר שטוף זיעה בחדרו של הרש"ש שהביט בו בחמלה ושאלו: "האם רצית לשאול משהו?" מנשה גמגם במבוכה תוך כדי שיצא: "לא רבי, הכל בסדר". (מן המים משיתיהו)

"ויפח באפיו" (ב, ז)

בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר, היה מוטל לפניו כגולם, אמר, באיזה מקום אני נופח בו נשמה, אם בפיו הוא מספר בו לשון הרע, אם בעיניו הוא מרמז בהן לדבר עבירה, אם באזניו הוא שומע בהן גדופין וחרופין, אלא אני רואה מקום יפה באדם שהוא דרך אפים, מה האף הזה פולט את הזוהמא וקולט ריח טוב, כך הצדיקים בורחים מן העבירה שריחה רע ומדבקין בדברי תורה שריחם נודף. (מדרש הגדול)

"ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" (ב, יז)

הרבי ר' זושא מאניפולי פנה פעם לאחיו הרבי ר' אלימלך מליז'נסק ותמה בפניו 'הרי מקובל שבאדם הראשון היו נשמות כלל ישראל עד סוף כל הדורות, ואם כן איך הנחת לו לחטא ולאכל מעץ הדעת?'

השיבו רבי אלימלך: "אחי יקירי, טוב היה לאדם שיאכל, שכן אם לא היה עושה כן, היה שרוי כל ימיו בהרהורי הכפירה שהטיל בו הנחש בשעה שפיתה אותו לאכול מעץ הדעת ואמר לו 'ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע', והרי הרהורי עבירה קשים מעבירה (יומא כט) לכן מוטב היה שאכל, וכך נוכח לדעת שגם לאחר האכילה נותר כמות שהוא".

"כי היא היתה אם כל חי" (ג, ב)

בין המעלות הטובות שנמנים באשה נאמר: "שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא" (יבמות סג ע"א).

אפ"ל כי אחרי שהחטיאה חווה את האדם, אמר עכשיו אין לי לשבח רק כי היא "אם כל חי" שהיא מגדלת את בנינו, אבל אינה מצילה אותנו מן החטא... (הגאון בעל ישועות יעקב זצ"ל)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

במה שהעלים הבורא מן האדם שלא יוכל להשיגו, כגון מה למעלה ומה למטה, מה היה קודם שנברא העולם ומה יהיה אחרי סופו. זהו שאמר הפסוק: "בזעת אפיך תאכל לחם", ומדוע, כי עפר אתה ואל עפר תשוב", כלומר, שפל ונבזה אתה, ואינך כדאי להשיג ולהבין בדברים הנשגבים ממך, ולכן מן הצורך שתהיה עמוס בטרדות עד שלא תמצא פנאי להתבוננות. (דברי שאול)

"ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך" (ד, ו)

הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע הסביר זאת על ידי שאלה ששאל אותו אדם אחד: מדוע כשהרב אוסר ומטריף בהמה שלמה ששוויה סכום גדול, או שמטריף את כלי תשמישי הבית, אין מהרהרים אחרי הרב ומציייתים לפסק דינו בלי הרהור כל שהוא, ואילו בדין תורה כשהרב מחייב אחד מבעלי הדין בסכום מסוים, מיד מתרעם הוא על הרב, שאינו יודע בטיב העולם, ויש לו הרגשה שנעשה לו עוול?

ענה ר' חיים: בפסק דין של טריפה, יהודי חרד וירא שמים מקבל עליו את הדין באהבה. אבל בדין ודברים בין שני יריבים התרעומת היא לא על זה שהוא הפסיד, אלא בזה שחברו הרוויח...

ואם כן זהו גם ההסבר במה ששאל הקב"ה את קין: על מה חרה לך, אם על זה שקרבנך לא נתקבל, או על זה שנתקבל קרבן אחיך, וזה כואב לך ביותר?

"השומר אחי אנכי" (ד, ט)

ביאר העטרת צבי לכאורה, טענה טובה. אלא שבטענה זו יש מן האנוכיות, מה איכפת לי שלום אחי. אי אכפתיות זו, היא עצמה אבק רציחה.

"מה עשית קול דמי אחיך..." (ד, י)

לכאורה 'מה עשית' נראה כמיותר, אך הכוונה דבודאי עשה מקודם איזה חטא אשר עי"ז נגררה עבירה גדולה הזו כי א"א שיתחיל בעבירה חמורה של רציחה, וז"ש מה עשית דהיינו איזה עבירה עשית קודם אשר גרמה לך לעשות חטא גדול כזה. (הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא זצוק"ל)

"זה ספר תולדות אדם" (ה, א)

הנה כשאחד גונב חידושים מאחרים, אם אומרם בעל פה הרי הוא אינו חושש שלא לגנוב מאחרים שהרי כל אחד ישמע את זה וישכחנו יום אחד לאחריו, אבל אם מדפיסם הרי הוא סימן מובהק שהוא היה המחבר בעצמו שהרי הספר מופץ וגלוי לכל, וכל אחד יכול לראות אם גנבם מאחר, ממילא לא יוכל אדם להדפיס את מה שלקח מאחרים, ועל כן אם אחד מוציא לאור ספר הרי זה סימן שאכן הוא חידושי עצמו... וז"ש "זה ספר" אם כבר המה נדפסים בספר אז זהו סימן שזהו "תולדות אדם" ולא גנבם מאחרים... (נחלי דבש ל')

בדיבור בלבד ולא במעשה וזה מה שכתוב "כי עשית זאת" שזה הסיבה שנענש שהסית על ידי מעשה. (רעיוני תורה)

"ארור אתה מכל הבהמה" (ג, יד)

הנה כתב רש"י לעיל (א, כב) שלכן לא בירך השי"ת את החיות, כיון שהנחש עתיד להתקלל, ועל כן לא בירך את החיות, כדי שלא יהא הנחש בכלל הברכה ולפי זה נמצא, שעד שקרה המעשה של הנחש עם עץ הדעת, לא הבינו כל החיות למה הם לא נתברכו ומי הוא זה המעכב את ברכתם, אולם כשהנחש חטא אז הבינו החיות למפרע, שהנחש הוא הסיבה שבעבורו לא נתברכו, ומאז יקללו כל החיות והבהמות את הנחש על כך שמנע מהם את הברכה (כמ"ש "מונע בר יקבוהו לאום" משלי י"א) וכך יש לדרוש זאת בכתוב, "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה", שכל הבהמות והחיות יקללו אותך, כי בגללך לא נתברכו. (אמרי שפר)

"על גחונך תלך" (ג, יד)

למה דווקא העונש הזה בא על הנחש. מפני שהוא היה הראשון שהשתמש בשקר בעולם, הסב לקדוש ברוך הוא דברים שלא אמרם, שאסור לנגוע בעץ הדעת, ושקר אין לו רגלים, כמובא בגמרא (שבת קד, ע"א) 'שיקרא לא קאי' ונתקלל מידה כנגד מידה שלא יהיו לו רגלים. (באר מים חיים)

"ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך" (ג, יז)

יש לומר שמכאן יש סמך על מה שאין מברכין בברכת השחר על כח חוש השמיעה כמו שמברכין ברכת 'פוקח עורים' על כח הראיה, כי כיון שעל ידי ששמע אדם הראשון ז"ל לאשתו יצא מזה תקלה לכל העולם, וכיון שנצמח תקלה ע"י כח השמיעה אין ראוי לברך על זה. (מחזה אברהם)

"בזעת אפך תאכל לחם" (ג, יט)

אם בכדי לקיים את הקללה "בזעת אפך תאכל לחם" אדם משתדל יומם ולילה, כמה צריך הוא להשתדל בכדי להשיג את הברכה "ברוך הגבר אשר יבטח בד'". (ירמיהו יז) (הגאון ר' יוסף זונדל מנובהרדוק זצ"ל)

"בזעת אפך תאכל לחם... כי עפר אתה ואל

עפר תשוב" (ג, יט)

מה נתינת טעם יש בעובדה, כי האדם עפר, לכך שנגזר עליו כי יאכל לחם בזיעת אפו. הדבר מבואר על פי דבריו של בעל "חובת הלבבות" (שער הבטחון פ"ג, בהקדמה החמישית) הכותב, כי אחד מן הטעמים שהטריד הקב"ה את האדם להיות עסוק במציאת מזונותיו, היינו בכדי שלא יהיה פנוי לחקור